

O SŁOWNIKACH, INFORMATORACH BIOGRAFICZNYCH I ENCYKLOPEDIACH POWSTAŁYCH Z UDZIAŁEM WALEREGO PISARKA

Janina Fras

 orcid.org/0000-0003-0672-482X

Instytut Politologii

Uniwersytet Wrocławski

ABSTRACT

On Dictionaries and Encyclopedias Co-authored by Walery Pisarek

The article describes the scientific achievements of Professor Walery Pisarek, particularly his works published in the last four decades, in 1976–2017, when important changes occurred within the mass media, in the dissemination of knowledge and in the habits of mass media users. The analysis is focused on the content, the circulation figures and the internationalization of Walery Pisarek's works and aims to present the pioneering character, innovativeness and popularity of his publications.

Keywords: Walery Pisarek, pocket spelling dictionary, who's who in mass communication, mass media encyclopaedia, glossary of media terms

W bibliografii Profesora Walerego Pisarka publikacje słownikowe i encyklopedyczne nie stanowią największego podzbioru – to siedem pozycji, z których pierwsza, „Kieszonkowy słowniczek ortograficzny”, jest z roku 1976, zaś ostatnia, „Encyklopedia książki” – z 2017 (zob. zestawienie poniżej).

Pierwszy słownik i ostatnią encyklopedię dzieli czterdziestoletni dystans; nie sposób więc nie pomyśleć o diametralnie różnych okolicznościach ukazywania się tych książek. Przy czym przemiana ustrojowa sprzed lat trzydziestu nie jest najważniejsza; istotniejsze są zmiany w zakresie środków komunikacji, trybu

upowszechniania przez nie wiedzy, a także zwyczajów użytkowników mediów. Przede wszystkim w obecnym stuleciu żywo i rozwinęły się i upowszechniły środki sieciowej komunikacji interaktywnej, umożliwiające dostęp do błyskawicznie poszerzanej i aktualizowanej wiedzy, także specjalistycznej (np. Wikipedia od 2001 r.). Zapanowała też użytkownicza, a nie ekspercka kultura komunikacji. Wielkie znaczenie dla postrzegania dziś publikacji słownikowych i encyklopedycznych ma cezura sprzed kilku lat, czyli zaprzestanie w 2012 roku (po 244 latach) edycji drukowanej „Encyclopedii Britannica”, światowego wzorca encyklopedii. To najbardziej spektakularny przejaw początków doby błyskawicznego użytkowania aktualnej i nieograniczonej wiedzy w internecie. Znaczenie papierowych kompendiów, nawet przyjaznych w dostępie i uporządkowanych alfabetycznie, czyli tradycyjnych encyklopedii, zarówno ogólnych, jak i dziedzinowych, słowników terminologicznych czy informatorów biograficznych, bardzo zmalało – to publikacje już w momencie wydania nieaktualne i niekompletne. Oczywiście ukazują się one nadal, stanowiąc przeważnie źródło względnie ustabilizowanej i aktualnej wiedzy, głównie popularnonaukowej, adresowanej przede wszystkim do uczniów i studentów piszących różnego rodzaju dysertacje, w których rozważania terminologiczno-pojęciowe pozostają obowiązkowym składnikiem treści.

„Kieszonkowy słowniczek ortograficzny”, do 2005 roku wychodzący sześciokrotnie, należy do głównego nurtu polskiego słownictwa lingwistycznego – nurtu ortograficznego. Jeszcze dziesięć lat temu można było więc napisać, że „słowniki ortograficzne są nie tylko najliczniejsze w księgarniach, ale i najbardziej rozpowszechnione w polskich domach. Przez długie lata były jedynymi poznawanymi przez uczniów polskich szkół” (Bańko 2003). Zapewne po dziś dzień słownik ortograficzny pozostaje najbardziej znaną Polakom publikacją specjalistyczną, poświęconą językowi, którym się posługują.

„Słowniczek” powstał najpewniej na potrzeby działalności szkoleniowej prowadzonej w latach 60. i 70. minionego wieku przez pracowników OBP w redakcjach gazet wydawanych przez RSW „Prasa–Książka–Ruch”. Jak wspominał sam Profesor, „uczyliśmy ich [dziennikarzy – J.F.] poprawności językowej, leksykalnej, gramatycznej i ortograficznej” (Marchwiana 2013, s. 38). We wstępie do I wydania wyliczał następujące grupy głównych użytkowników: „Słowniczek” miał być „dla ludzi, których obowiązki zawodowe zmuszają do pisania [...]. Jego rozmiary pozwalają na to, by znalazł się na stałe w kieszeni inżyniera, technika i dziennikarza, w teczce inspektora i w raportówce policjanta”. Dwa zdrobienia w tytule („kieszonkowy słowniczek”) stanowią nawiązanie do tradycji edytorskiej polskich leksykonów ortograficznych, książek o stosunkowo n i e w i e l k i c h rozmiarach. Takie były wszystkie polskie słowniki ortograficzne aż do połowy lat 70., czyli do ukazania się „Słownika ortograficznego” PWN pod red. M. Szymczaka w roku 1975.

Ostatnie, zmienione i uaktualnione wydanie „Słowniczka” ukazało się w roku 2005. Trudno dziś oszacować łączny nakład wszystkich wydań – dwaj ostatni wydawcy nie mieli już obowiązku podawania liczby egzemplarzy; nakłady wcześniejsze, które można sprawdzić, są następujące: I wydanie – 50 000; II poprawione – 250 350; III poprawione i uzupełnione – 500 350; IV uzupełnione – 300 350

egzemplarzy. Zsumowany (choć szacunkowy odnośnie dwóch ostatnich wydań) nakład „Słowniczka” to zapewne nawet półtora miliona egzemplarzy i może być porównywany do nakładu najpopularniejszego w okresie powojennym „Słownika ortograficznego” Jodłowskiego i Taszyckiego, który w latach 1936–1959 ukazał się w dwu milionach egzemplarzy (Bańko 2003).

„Słowniczek” byłby zatem najbardziej popularnym leksykonem Profesora; wśród polskich słowników ortograficznych ten przygotowany przez W. Pisarka był niewątpliwie długo „słowniczkiem pierwszej potrzeby, o praktycznych rozmiarach (wysokość grzbietu 11cm)” (Piper 2003) – dziś takie kieszonkowe rozmiary ma smartfon.

Wydany w roku 1978 „Słownik języka niby-polskiego, czyli błędy językowe w prasie”, powstały także na potrzeby kształcenia dziennikarzy, ukazał się w nakładzie 20 300 egzemplarzy. Ze względu na tytułową samoidentyfikację jest zaliczany w dorobku Walerego Pisarka do słowników, choć to także podręcznik wdrażający do poprawnego pisania, czyli publikacja, jak byśmy dziś modnie naukowo powiedzieli – hybrydowa. Z podręcznikami łączy „Słownik” zamieszczenie na końcu ćwiczeń, np. polecających przetłumaczenie z niby-polskiego na język polski fragmentu reportażu czy felietonu sądowego. Także hasła słownikowe są skonstruowane w nietypowy jak na wydawnictwo poprawnościowe sposób: rozpoczynają się bowiem błędnym, czyli niby-polskim wyrazem, wyrażeniem lub zwrotem, po którym następuje poprawny odpowiednik tegoż oraz stosowny cytat, ilustrujący poprawną formę i należyte użycie.

Do publikacji popularyzujących szeroko specjalistyczną wiedzę o języku polskim należy „Encyklopedia wiedzy o języku polskim”, wydana po raz pierwszy w 1978 roku w nakładzie 10 350 egz. „Encyklopedia”, przygotowana przez ósmioosobowy zespół ówczesnych znakomitych badaczy polszczyzny, była pierwszą tego typu publikacją w Polsce. Wedle deklaracji autora wstępu, tj. W. Pisarka, miała oferować czytelnikom „całą wiedzę o języku polskim – oczywiście w stosownym wyborze i skrócie – w sposób popularny, zrozumiały dla każdego wykształconego Polaka” (s. 6). Profesor opracował ponadto w „Encyklopedii wiedzy o języku polskim” wszystkie hasła dotyczące kultury języka oraz psychologii i socjologii języka. Dzięki encyklopedycznemu opisowi Profesora wykształcony Polak miał więc dostęp do aktualnej i rozległej wiedzy z tych specjalistycznych skądinąd obszarów, czyli dowiadywał się nie tylko o istocie poprawności językowej czy błędzie językowego, ale także o polityce językowej (z szerokim przedstawieniem podejścia uczonych amerykańskich), o wulgaryzmie, tabu językowym czy wyrazie nieprzyzwoitym.

„Encyklopedia” cieszyła się przez dwie dekady wielką poczytnością, pierwszy dodruk ukazał się jeszcze w roku 1979 (20 000), zaś w roku 1991 – wydanie 2, poprawione i uzupełnione, pod zmienionym tytułem „Encyklopedia języka polskiego”. To wydanie także dodrukowywano (w 1994 r.), a w roku 1999 ukazało się jeszcze 3. wydanie encyklopedii, poprawione i uzupełnione. Choć brak pewnych danych, można szacować całościowy nakład książki na około 80 000.

Przedsięwzięciem redakcyjno-leksykograficznym Walerego Pisarka, związanym już *stricte* z prasoznawstwem, jest „Encyklopedia wiedzy o prasie”, wydana

w 1976 roku w nakładzie 16 000 egzemplarzy. Profesor przewodniczył siedmioosobowemu komitetowi redakcyjnemu encyklopedii, poprzedził ją wstępem i sygnował około 50 haseł – z ogólnej liczby prawie 2000, autorstwa około 200 osób. O nakładzie pracy komitetu redakcyjnego świadczy to, że tylko 83 spośród tych 200 autorów ma swoje kryptonimy, zatem większość haseł powstała kolektywnie – z udziałem głównie redaktorów encyklopedii.

Hasłami tej encyklopedii, w zamyśle przeznaczonych „dla ludzi prasy, czyli tych, którzy z prasą są związani zawodowo”, są wyłącznie nazwy pospolite, czyli oznaczające pojęcia, zjawiska, urządzenia techniczne oraz czynności związane z ówczesnym tworzeniem, funkcjonowaniem i użytkowaniem prasy. Publikację tę wyróżnia istotnie umiędzynarodowienie haseł – podawane są bowiem angielskie, francuskie i rosyjskie odpowiedniki wyrazów i wyrażeń hasłowych; jak podkreśla Profesor we wstępie: odpowiedniki „tylko faktycznie używane, z pominięciem doraźnych, dosłownych tłumaczeń”. Innojęzyczne słowa i wyrażenia zostały ponadto zgromadzone w indeksach na końcu książki, co jest jej wielkim walorem poznawczym. Tak opracowana „Encyklopedia wiedzy o prasie” była także pierwszą publikacją tego typu nie tylko w Polsce; nieliczne ówczesne odpowiedniki zagraniczne, jak píše we wstępie Profesor, „nie dorównywały jej wszechstronnością problematyki i bogactwem informacji” (s. 12, I wyd.).

Międzynarodowy informator biograficzny pod redakcją Walerego Pisarka „Who’s Who in Mass Communication” ukazał się w roku 1990 w Monachium. W stopce można przeczytać, że jest to wydanie drugie (ukazał się też dodruk informatora w roku 1992, jednak nie udało się ustalić jego nakładu). Wydanie I wyszło jeszcze w roku 1984 pod tytułem „World directory of mass communication researchers” jako 17 tom w serii „Biblioteka Wiedzy o Prasie”, wydawanej przez Ośrodek Badań Prasoznawczych RSW „Prasa–Książka–Ruch”. W II wydaniu powtórzono przedmowę pióra Profesora z wydania I. Można w niej przeczytać następującą ocenę I wydania: „We view the present effect of our efforts as a draft version of the Directory rather than a first edition” („Widzimy niniejszy owoc naszych wysiłków raczej jako szkic informatora niż jego pierwszą edycję”) (s. VII).

Przygotowanie w ówczesnej Polsce tak niezwyklej publikacji okazało się możliwe przede wszystkim dlatego, że OBP należał do powstałej w 1973 roku międzynarodowej sieci regionalnych centrów dokumentacji badań nad komunikacją i politykami komunikacyjnymi (COMNET), afiliowanej przy UNESCO. Ośrodek współpracował także z powstałym w 1957 roku Międzynarodowym Stowarzyszeniem Badań Mediów i Komunikacji (IAMCR-AIERI). Profesor W. Pisarek był przez 12 lat wiceprzewodniczącym IAMCR-AIERI (1976–1988) i w latach 1970–1988 kierował sekcją bibliograficzną stowarzyszenia.

Ten specjalistyczny anglojęzyczny informator Walery Pisarek przygotował we współpracy polsko-niemieckiej. Współautorami biogramów byli: Sylwester Dziki i Janina Maczuga; wstęp do II wydania napisał zachodnioniemiecki medjoznawca prof. Joerg Becker, zaś świetne indeksy sporządził Frank-Michael Bahr z wydawnictwa K.G. Saur, specjalizującego się w naukowych publikacjach m.in. z zakresu informacji bibliograficznych i biograficznych. Choć w ówczesnej Polsce

taka publikacja była absolutnie wyjątkowa, to oczywiście sam typ informatora opartego na możliwie aktualnie zgromadzonych danych biograficznych znano u nas. Publikacje tego rodzaju mają bowiem długą tradycję wydawniczą; pierwowzór informatorów biograficznych, czyli „Who’s who in America?”, ukazał się jeszcze w 1899 roku w Chicago¹. Za pierwszy wydany w Polsce informator biograficzny typu „who is who” uchodzi publikacja „Czy wiesz kto to jest?” jeszcze z 1938 roku, pod red. Stanisława Łoży, jednakże w okresie PRL takie informatory ukazywały się niezwykle rzadko.

Informator „Who is who in Mass Communication” miał umożliwiać i ułatwiać osobiste kontakty pomiędzy badaczami komunikacji masowej z różnych krajów i kontynentów. W latach 70. XX wieku stawało się to koniecznością ze względu na wielodyscyplinarność tychże badań i gotowość do współpracy samych badaczy masowego komunikowania. Gromadzenie danych do leksykonu rozpoczęto w roku 1982 – rozdano kilka tysięcy kopii specjalnego kwestionariusza wśród uczestników konferencji IAMCR, która odbywała się w Paryżu. Od początku realizacji projektu planowano, by ankieta była dystrybuowana szerzej niż li tylko wśród członków IAMCR, także na uniwersytetach i w innych ośrodkach naukowych. Kwestionariusz zawierał następujące dane: nazwisko, imiona; data i miejsce urodzenia; aktualne główne miejsce zatrudnienia, kluczowy obszar badawczy i aktualny przedmiot badań; przebieg zatrudnienia (w dydaktyce, w mediach); członkostwo w międzynarodowych lub narodowych organizacjach i radach wydawniczych, ponadto inne tytuły, nagrody i wyróżnienia itp.; główne publikacje (tytuły w języku oryginału i/lub po angielsku); adres domowy i numer telefonu. Jak podkreślał Walery Pisarek we wstępie, najważniejsze wśród tych danych były zainteresowania badawcze, pozwalające wyszukać osoby do współpracy, oraz adresy, umożliwiające nawiązanie kontaktów.

Istotne przyspieszenie prac nad tym informatorem nastąpiło dzięki wsparciu sprzętowemu UNESCO (szybkie opracowanie danych już w wersji komputerowej). Dla współczesnego czytelnika leksykon jest dokumentem swoich czasów, przede wszystkim zaś bardzo nowoczesnym i starannie opracowanym, np. ze świetnym indeksem systematyzującym, dzięki któremu można analizować pole zainteresowań badawczych ówczesnych medioznawców (nie ma w nim np. *public relations*, ale jest *NIICO* – *New International Information and Communication Order*). W informatorze znajdują się biogramy przedstawicieli około 80 państw; z naszej części Europy obejmują one Bułgarię, Czechosłowację, Jugosławię, NRD, Węgry, Rumunię i ZSRR (ze wskazaniem reprezentowanych republik). Najwięcej w tym gronie przedstawicieli nauki z... Jugosławii (36 osób); także z Bułgarii (26) i Polski (wśród 27 osób z Polski są dwie kobiety), najmniej z Rumunii (2 osoby). Dziś wiemy, że i ten typ publikacji

1 Dziękuję pani Emilii Klich z Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informatyki Uniwersytetu Wrocławskiego, która przygotowuje rozprawę doktorską na temat polskich informatorów biograficznych, za pomoc w zgromadzeniu i potwierdzeniu danych na temat informatora pod red. prof. W. Pisarka, a także za skorygowanie informacji o wydaniach i nakładach omawianych książek.

przegrał w konkurencji z zasobami internetowymi. Najpopularniejszy rezerwuar danych biograficznych o znanych osobach żyjących stanowi dziś bodaj Wikipedia, funkcjonująca w swych około 240 wersjach językowych. *Who is who*, dostarczające zwłaszcza aktualnych informacji o zatrudnieniu znanych osób, zostały zastąpione przez strony internetowe instytucji, na których znajdziemy wszelkie aktualne dane o osobach, ich zainteresowaniach (np. naukowych) oraz dane kontaktowe. Nie tylko aktualność danych biograficznych stanowi o różnicy pomiędzy biogramem *who is who* a artykułem biograficznym Wikipedii. Odmienny jest także tryb gromadzenia danych: do biogramu w informatorze uzyskano się je metodą ankiety, wypełnionej przez bohatera tegoż biogramu, dla Wikipedii oświadczenia bohatera artykułu biograficznego nie stanowią wiarygodnego źródła. Informacje muszą być zaczerpnięte ze źródeł dostępnych i weryfikowalnych dla każdego użytkownika Wikipedii; sam zainteresowany takim źródłem nie jest (Jemieliński 2013).

Pracy nad kolejną pionierską encyklopedią dziedzinową Walery Pisarek przewodniczył po 30 latach, kierując zespołem opracowującym „Słownik terminologii medialnej”, wydany przez Universitas w 2006 roku. Profesor przede wszystkim miał w „Słowniku” udział kierowniczy, przewodził bowiem czteroosobowemu zespołowi redakcyjnemu (współredaktorami byli Zbigniew Bauer, Edward Chudziński i Kazimierz Wolny-Zmorzyński²) oraz dwudziestoczteroosobowemu gronu autorów haseł, głównie z uczelni krakowskich; jest także twórcą i współtwórcą znacznej liczby haseł oraz autorem wstępu.

Publikację nazwano słownikiem przede wszystkim ze względu na zasadę doboru haseł – należą do nich wyłącznie nazwy pospolite (także w postaci skrótów i skrótowców); nazwy własne wymieniane są jako przykłady w artykułach hasłowych. „Słownik” ma wszakże niewątpliwie walory specjalistycznej encyklopedii: zawiera bowiem oprócz bardzo krótkich haseł definicyjnych także wersje rozwinięte oraz obszerne hasła problemowe, w których obok odpowiedniej definicji także opisano np. stan współczesny w Polsce i na świecie, a ponadto zamieszczono rys historyczny, ze wskazaniem tendencji rozwojowych, ewentualne regulacje prawne i wreszcie – ważniejsze, aktualne publikacje na dany temat.

W 2006 roku „Słownik” był pierwszym polskim naukowym opracowaniem tak szeroko pojętego zbioru głównie specjalistycznych terminów, związanych z funkcjonowaniem, użytkowaniem i badaniem wszystkich ówczesnych mediów komunikacji. Uwzględniono więc zarówno media naturalne komunikacji, jak i najnowsze podówczas media techniczne – w ujęciu synchronicznym i diachronicznym. W „Słowniku” znalazło się około 1200 haseł, ułożonych alfabetycznie i opatrzonych obficie odsyłaczami, z zakresu historii i teorii komunikacji, telekomunikacji, prasy, radia, telewizji (wraz z filmem i wideo), internetu, reklamy, public relations, prawa i ekonomiki mediów oraz języka mediów.

Na przełomie XX i XXI wieku podobne w zamyśle i formie publikacje medioznawcze zaczynały się już w Polsce ukazywać – sama recenzowałam mocno krytycznie jedną z nich dla *Zeszytów Prasoznawczych*. „Słownik terminologii medialnej”

2 Kazimierz Wolny-Zmorzyński był pomysłodawcą powstania tego słownika.

wyróżnia się wśród leksykonów medioznawczych swego czasu jako aktualne źródło wiedzy zebranej i przystępnie podanej w hasłach o wysokich walorach poznawczych. Warto też podkreślić innowacyjność edytorską publikacji: to jeden z pierwszych słowników polskich, które ukazały się z płytą CD. Wśród ówczesnych słowników z płytą CD przeważały słowniki przekładowe i specjalistyczne językoznawcze; najpewniej zainicjował takie publikacje w Polsce leksykon „Komputerowy słownik języka polskiego” (Linde-Usiekniewicz 1996).

Użytkownik korzystający z wydania elektronicznego „Słownika terminologii medialnej” mógł edytować poszczególne hasła i uzupełniać je swoimi notatkami czy glosami; mógł też dodawać nowe hasła. Ponadto publikacja ta dawała możliwość elektronicznego już wyszukiwania w zawartości całego słownika nie tylko haseł, ale i poszczególnych wyrazów czy wyrażań. Do dziś pamiętam rozważania nad tajemniczym atrybutem „missocentryczny”, użytym przez Profesora w hasle „Metody badań medioznawczych” („missocentryczna szkoła krakowska”), który interpretowaliśmy, wspierając się zawartością haseł: „przekaz” i „PICA” (a w nim „missocentryczne ujęcie”).

Do ostatniej publikacji encyklopedycznej współtworzonej przez Walerego Pisarka należy dwutomowa „Encyklopedia książki”, przygotowana do druku w 2015 roku. W tomie pierwszym zamieszczono zbiór esejów prezentujących współczesną wiedzę o przeszłości i teraźniejszości książki oraz jej statusie wśród innych mediów komunikacji społecznej. Dwa z tych esejów, napisane przez Profesora „Transformacja komunikacji społecznej na przełomie XX i XXI wieku” oraz „Prasa”, wychodzą znacznie poza problematykę *stricte* bibliologii, bibliofilstwa i bibliotekoznawstwa, dominującą w tej publikacji. W pierwszym eseju Profesor rozważa procesy, zjawiska i tendencje rozwojowe w komunikacji społecznej w okresie od połowy minionego stulecia do 2012 roku w ujęciu globalnym i polskim oraz z uwzględnieniem czynników politycznych, ekonomicznych, technologicznych i kulturowych. Wykazuje, że z perspektywy polskiej transformacji komunikacji społecznej nie należy łączyć li tylko z przemianą ustrojową 1989 roku, a czynienie nadrzędnym któregośkolwiek z czynników istotnych dla tejże transformacji skutkuje zawężonym postrzeganiem deterministycznym. Odnosi się do zmian zarówno ilościowych (np. skokowego wzrostu liczby ludności na świecie w 2. połowie XX w.), jak i jakościowych (powstanie wielu państw postkolonialnych, komunistycznych i postkomunistycznych; odejście od dwubiegunowego podziału świata, nasilenie tendencji globalizacyjnych, globalizacyjnych, wzmacnienie koncentracji własności w zakresie upowszechnienia przekazów, nie tylko informacyjnych). Wiele uwagi poświęca mediom masowym, szczególnie rozważając ich konwergencję technologiczną, ekonomiczną, zawartościową i dotyczącą publiczności. Wskazuje na nieuchronność skutków procesów globalizacji i komercjalizacji we współczesnym świecie: „W skali globalnej, wskutek konkurencji, bankructw i fuzji, coraz mniejsza liczba coraz większych superkoncernów medialnych z najpotężniejszych krajów świata oferuje coraz liczniejszej publiczności te same informacje i te same treści rozrywkowe jako przynęty do reklam tych samych produktów i promocji tych samych idei” (s. 38). Kończy esej analizą relacji pomiędzy starymi (0.0), nowymi (1.0) i najnowszymi (2.0) mediami,

wskazując, że zwłaszcza dzięki mediom 2.0 powstają zindywidualizowane, homogeniczne audytoria, zdolne do szybkiego organizowania się i współdziałania, ale także zbiory danych podlegające algorytmizacji i o wielorakich zastosowaniach, niekoniecznie ku pożytkowi tychże audytoriów.

Zważywszy oczywiście kontekst czasów, w których powstawały współtworzone przez Walerego Pisarka publikacje słownikowe i encyklopedyczne, trzeba podkreślić ich pionierskość i nowoczesność, a także ogromną popularność. Są to, powtórzmy: pierwszy polski kieszonkowy słownik ortograficzny, pierwszy anglojęzyczny międzynarodowy informator biograficzny typu *who is who*, pierwsze encyklopedie specjalistyczne poświęcone językowi i prasie polskiej, wreszcie – słownik medjoznawczy, wydany jako pierwszy w wersji elektronicznej. Publikacje te potwierdzają też wielkie umiejętności redaktorskie i organizacyjne Profesora, potwierdzone w innych Jego zespołowych działaniach.

Bibliografia

- Bańko M. (2003). Słowniki ortograficzne w Polsce – fenomen socjologiczny [http://www2.polon.uw.edu.pl/banko/pliki/inne/ortograficzne_fenomen.rtf.pdf; 5.12.2018].
- Jemieliński D. (2013). Życie wirtualnych dzikich. Warszawa.
- Linde-Usiekiewicz J. (red. prow.) (1996). Komputerowy słownik języka polskiego. Warszawa.
- Marchwiana M. (2013). Walery Pisarek – szesnastoletni profesor. W: R. Wietoszek (red.). Przewodnik prasy. Kraków.
- Piper D. (2003). Współczesna polska ortografia w szkole. Olsztyn.

Omawiane publikacje związane z działalnością Walerego Pisarka:

- „Kieszonkowy słowniczek ortograficzny”, wyd. I Ossolineum. Wrocław 1976; wyd. II poprawione, TMJP, Kraków 1983; wyd. III poprawione i uzupełnione, Zrzeszenie Księgarstwa, Warszawa 1987; wyd. IV uzupełnione, Polski Dom Wydawniczy, Warszawa 1989; wyd. V zmienione, Spółka Wydawniczo-Księgarska, Warszawa 1994; wyd. VI uaktualnione, Oficyna Wydawnicza RYTM, Warszawa 2005.
- „Encyklopedia wiedzy o prasie” (pod red. J. Maślanki). Ossolineum. Wrocław 1976.
- „Słownik języka niemy-polskiego, czyli błędy językowe w prasie”. Ossolineum. Wrocław 1978.
- „World directory of mass communication researchers”, seria: Biblioteka Wiedzy o Prasie, t. 17. Ośrodek Badań Prasoznawczych RSW „Prasa-Książka-Ruch”. Kraków 1984.
- „Who’s Who in Mass Communication”. K.G. Saur. München 1990.
- „Encyklopedia wiedzy o języku polskim” (pod red. S. Urbańczyka). Ossolineum. Wrocław 1978.
- „Encyklopedia języka polskiego” (pod red. S. Urbańczyka), wyd. II poprawione i uzupełnione; wyd. III poprawione i uzupełnione. Ossolineum. Wrocław 1999.
- „Słownik terminologii medialnej”. Universitas. Kraków 2006.
- „Encyklopedia książki”, t. 1 A–J, t. 2 K–Z (red. A. Żbikowska-Migoń i M. Skalska-Zlat). Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego. Wrocław 2017.

STRESZCZENIE

Przedmiotem opisu i analizy jest dorobek publikacyjny prof. Walerego Pisarka w latach 1976–2017. Perspektywę badawczą wytyczają bardzo istotne w tych dekadach zmiany: w obrębie środków komunikacji masowej, trybu upowszechniania wiedzy oraz zwyczajów użytkowników mediów masowych. Na bazie analizy: zawartości, nakładów i wydań oraz międzynarodowości wymienionych w tytule publikacji, wieloaspektowo wykazano ich pionierskość, nowoczesność i wielką popularność.

Słowa kluczowe: Walery Pisarek, kieszonkowe słowniki ortograficzne, „Who’s who in mass communication”, „Encyklopedia wiedzy o prasie”, „Słownik terminologii medialnej”